

## ВИБІЙКИ – ТЕКСТИЛІ З ВИБИТИМ ОРНАМЕНТОМ



Декорування звичайних одноколірних тканин вишивкою, малюнком чи друкованим узором – вибією – існувало з давніх давен. Тканини з друкованим (вибієчастим) орнаментом мали широке застосування ще у до-християнські часи в таких країнах як Китай, Індія, Японія і Близький Схід. У результаті торговельних зв'язків, подорожування, христових походів, техніка орнаментування тканин друкованим способом (вибією) прийшла через Візантію до Європи. Хоча археологічні знахідки свідчать, що вибієчка існувала в Київській Русі вже в 11 столітті, проте більш конкретні докази цього можемо зробити на підставі документів 18-19-тих століть. У цих документах знаходимо описи майна українських вельмож, церковних скарбів та козацької знаті, які вказують, що із тканин з вибієчастим узором виготовляли рушники, постіль, занавіски на вікна, обгортки для книг, оббивали ними крісла, стіни, шили священні ризи, але найбільше виготовляли із них всякого роду одяг. Зразки вибієчастих тканин тих

часів знаходяться у багатьох музеях України.

Виробництво вибієчок в Україні йшло подвійним руслом: виготовляли вибієчки селяни - для власного вжитку і мануфактури - для торгівлі. Сільське виробництво вибієчок існувало до середини 20-

го століття.

Вибієчки сільського виробництва в більшості використовувались для виготовлення певних частин народного одягу, таких як свити, спідниці, штани, безрукавки і хустки. У нашому Музеї маємо три спідниці з вибієчастим узором із західної України і зразки восьми вибієчастих узорів з Яворівщини. Ці зразки наш Музей купив у 1936 році завдяки старанням о. Льва Чапельського, першого куратора Музею і Сестри Северини Парилє, ЧСВВ. У попередніх статтях ("Сівач" за 24 липня і 28 серпня 2011 р.) я писала про поїздку Сестри Северини до Америки. Вона не тільки мала значний вплив на заснування Музею, але також була одним із важливих постачальників музейних експонатів з ціллі зібрання таких колекцій нашого Музею, які були б репрезентативними та всеохоплюючими.

Друкування орнаменту на тканинах виконувалося з допомогою дерев'яної дошки (груші або горіха) на якій вирізблювали різні орнаментні мотиви. Для друку виготовляли особливі олійні фарби. Століттями фарби виготовляли із рослинних та мінеральних барвників, аж до тих пір коли появились хімічні фарбники. Якщо взір вимагав більше як одного кольору, тоді для кожного кольору вирізблювали окрему дошку. В більшості випадків на вибієчки використовували чорну, синю і коричневі фарби. Так як у всьому

народному мистецтві, народні майстри вибієчок були талановитими самоуками. Вони мусіли бути різьб'ярами, фарбниками і друкарями. Свої знання, особливо секретні рецепти виготовлення фарбників,

передавали тільки членам родини або талановитим учням. Дошки з вирізбленим орнаментом могли бути ширини полотна (верстати для ткання полотна на Україні були вузькими) або невеликі, із одним більшим або кількома дрібненькими мотивами. Майстер укладав ці дошки в різний спосіб на полотні і це допомагало створити різноманітну декоративну орнаментику. Майстри - друкарі виготовляли вибієчасті тканини у власних домах або мандруючи від села до села. Якщо робота відбувалася в хаті майстра, то замовник приносив свою власну тканину (лляну, конопляну, вовняну, сукно) та вибирав із вирізблених дощок майстра орнамент, який йому був до вподоби. Мандрівні майстри, звичайно після жнив, мандрували від села до села і везли з собою вирізблені дошки та фарби. Селяни приходили зі своїми тканинами і так починалося друкування вибієчок. Іноді друкували вибієчки на ярмарках.

Один тип декоративних елементів на вирізблених дошках для вибієчок складався із різних геометричних мотивів, таких як крапки, квадрати, зірки, ромби, кола, хрести, ікси тощо. Ці мотиви були розміщені в шахматному



або вертикальному порядку і часто перегороджені рівними, зигзагоподібними чи хвилястими лініями. Другий тип складався з вишуканих, складних та стилізованих рослинних орнаментів, квітучих гілок, в'ючих лоз з листочками та пуп'янками. Іноді вирізблювали стилізовані птахів. Зразки вибієчастих мотивів у нашому музеї мають обидва роди декоративних елементів. У 30-их роках тканини з вибієчастим орнаментом були дуже популярними у містах. З них шили костюми, парадні сукні та блузки. У Діаспорі мисткиня Ірена Твердохліб (1918-2012) вивчила мистецтво вибієчки та створила кілька мистецьких полотен з вибієчастим орнаментом. Деякі з них, а також кілька вирізблених дощок вона подарувала нашому музею.

Вибієчки - це ще один приклад народної мистецької творчості.

Любов Волинець

